

PRAKTIJKKAART 'VAN THUIS WEER NAAR SCHOOL'

De bedoeling vooropstellen

Deze praktijkkaart biedt een praktische handreiking aan scholen en gemeenten om een aanpak in te zetten om leerlingen die (risico lopen op) langdurig verzuimen te ondersteunen naar een passende oplossing om onderwijs (of -ontwikkeling) te volgen. Net als schoolverzuim een proces is dat vaak sluipend verloopt is terugkeren naar school ook een proces dat vaak een langere tijd vraagt en niet in één keer slaagt. Dat vraagt veelal maatwerk en samenwerking tussen de betrokkenen. Aanwezigheid gaat uit van een gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokkenen (ouders, leerlingen en onderwijs-professionals). Het versterken van de voorwaarden om aanwezig te kunnen (gaan) zijn kan dan ook de beste stap in de preventie van verzuim genoemd worden.

INHOUD

INLEIDING

In het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) wordt gevraagd om extra aandacht en inspanning te verrichten op thuiszitters¹. Schoolbesturen, samenwerkingsverbanden en gemeenten zijn er expliciet op geattendeerd om gebruik te maken van de mogelijkheden van het NPO.

Ter ondersteuning in de overweging en keuzes van interventies, die het aantal leerlingen die thuiszitten en geen onderwijs volgen vermindert of voorkomt, is deze praktijkkaart thuiszitters ontwikkeld als aanvulling op de praktijkkaart welbevinden en de menukaart voor scholen.

WAAROM DEZE PRAKTIJKKAART?

Deze praktijkkaart is een praktische handreiking voor scholen en gemeenten om jongeren die thuiszitten of het risico lopen op thuiszitten weer te laten participeren in het onderwijs. Ook vragen we aandacht voor leerlingen die niet ingeschreven zijn bij een school.

Het afgelopen schooljaar is er door afstandsonderwijs in veel situaties minder persoonlijk contact tussen school en de meeste leerlingen geweest. Er was ook niet altijd voldoende zicht of de leerling actief deelnam aan de digitale lessen. Het herstellen van de relatie en/of het afstemmen van het onderwijs(-zorg)aanbod staat

in zulke situaties voorop. Indien dat niet lukt en thuiszitten dreigt is het van belang met de leerling en ouders te bespreken welke ondersteuning geboden kan worden om het contact met school te herstellen. Soms is daar een traject 'op maat' voor nodig.

Deze praktijkkaart biedt daarvoor handvatten door het zetten van 5 stappen:

- 1 Het in beeld brengen van de leerling (en zijn/haar ouders)
- 2 Contact met leerlingen en ouders
- 3 Met wie werk je samen rondom (dreigend) thuiszitten
- 4 Het inzetten van een interventie/ maatwerk
- 5 Weer terug in beeld brengen

Deze praktijkkaart sluit aan op de [Praktijkkartaat Welbevinden](#) en biedt hulp in het bepalen van prioriteiten en kiezen van interventies op korte termijn. De praktijkkaart sluit ook aan op de bestaande afspraken in de regio in de aanpak van thuiszitters zoals gemaakt door scholen, samenwerkingsverbanden, gemeenten en jeugdhulp.

¹ [Motie Tweede Kamer m.b.t. aandacht voor thuiszitter binnen het NPO](#)

DE BEDOELING VOOROPSTELLEN

Om de juiste oplossing te vinden is maatwerk nodig. Voor dat maatwerk is vaak meer ruimte dan men vooraf denkt. De bedoeling is dat alle leerlingen meedoen aan het onderwijs ook als zij daar vanwege beperkende omstandigheden (nog) niet altijd toe in staat zijn. We zoeken dan naar oplossingen die zoveel als mogelijk tegemoet komen aan deze bedoeling: leerlingen die aanwezig zijn of verbonden zijn met school.

Om leerlingen weer te laten participeren binnen het onderwijs zijn vaak kleine stapjes nodig voordat ze weer volledig aanwezig zijn en onderwijs kunnen volgen. In de [handreiking Zorg, Onderwijs en de Leerplichtwet](#) wordt uitgebreid ingegaan welke ruimte scholen hierin kunnen nemen. Uit dit document blijkt dat veel mogelijk is zolang het maar goed wordt onderbouwd. Als wet- en regelgeving niet altijd naadloos aansluit laten we ons leiden door de bedoeling die in de wet- en regelgeving besloten ligt. Het perspectief van de leerling stellen we voorop en is leidend in de oplossingen die we zoeken. Kortom: kijken naar wat er wel kan.

Iedereen reageert verschillend op de maatregelen die afgelopen jaar als gevolg van corona zijn getroffen. Voor de ene leerling of zijn gezin heeft dat meer impact gehad dan voor de ander. Begrip, vertrouwen en steun om terug te kunnen veren, de draad weer op te kunnen pakken, is een eerste stap om de verbinding met het onderwijs, als die verbroken is, weer te kunnen herstellen. Dat vraagt dat we aansluiten op de omstandigheden van de leerling en zijn gezin door, als dat nodig is, maatwerkoplossingen zoals afstandsonderwijs te bieden. Dat is niet vrijblijvend, wel doelgericht en in haalbare stappen.

VOOR WIE IS DEZE PRAKTIJKKAART?

De praktijkkaart is in eerste instantie bedoeld voor onderwijsprofessionals voortgezet onderwijs zoals mentoren, klassenleraren en zorg- en verzuimcoördinatoren die te maken hebben met (dreigende) thuiszitters.

Maar is ook goed toepasbaar op het primair onderwijs, het speciaal onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Ook kan het de samenwerkingspartners als de jeugdarts, leerplicht-

ambtenaar, consulenten van samenwerkingsverbanden en jeugdhulpverleners werkzaam in en rondom het onderwijs handvatten bieden. Of bijvoorbeeld voor beleidsmakers die met dit onderwerp aan de slag zijn.

ALGEMEEN DENKKADER IN DE AANPAK VAN VERZUIM

Om tot een passende interventie te komen voor leerlingen die momenteel thuiszitten of waarbij de kans groot is dat zij (langdurig) thuis komen te zitten, is het handig om gebruik te maken van de piramide van Kearny.

Wanneer we kijken naar de piramide van Kearny² weten we dat de groep 'dreigende thuiszitters' op het lichtblauwe niveau valt en de leerlingen die met en zonder schoolinschrijving thuiszitten in het derde niveau thuis horen.

² Kearny et al. 2019

³ <https://www.nji.nl/publicaties/schoolverzuim-aanpakken-een-wetenschappelijke-onderbouwing>

BESCHRIJVING VAN DE DRIE GROEPEN AAN DE HAND VAN DE PIRAMIDE VAN KEARNY

Derde niveau

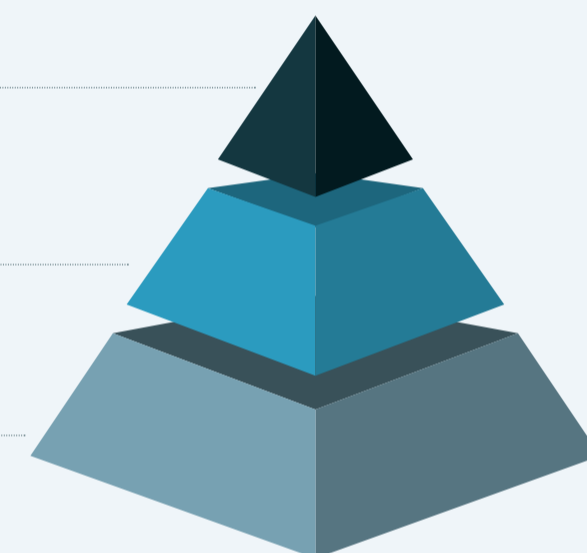
Structurele en zware verzuimers

Tweede niveau

Opkomend, mild verzuim

Eerste niveau

Komt altijd naar school

Uitleg Piramide

In de piramide van Kearny et al. (2019) representeert elk niveau een eigen groep en benadering. Omdat de groep die de school altijd bezoekt het grootst is, vormt deze de onderste laag. Dit niveau geeft de groep jongeren weer die weleens verzuimt, maar van wie het verzuim toch incidenteel genoemd mag worden. Het tweede niveau geeft de groep weer met opkomend, mild verzuim. Deze groep is kleiner dan de groep die altijd naar school gaat, maar groter dan de laatste groep. Deze laatste

groep representeert de groep structurele en zware verzuimers en vormt de top van de piramide.

Interventies uit de piramide

Bij elk niveau in de piramide horen mogelijke specifieke interventies die bij de betreffende groep behoren.

STAP 1: LEERLINGEN IN BEELD BRENGEN EN VASTHOUDEN

Op school wordt het verzuim op allerlei manieren bijgehouden. Vaak worden verzuimgegevens in een digitaal systeem ingevoerd en bijgehouden. Dit biedt allerlei kansen om het verzuim te analyseren, de verzuimdata te duiden en vervolgens het beleid op basis van de evaluatie van de data aan te passen.

Liever spreken we van een aanwezigheidsregistratie omdat deze positieve insteek uitgaat van een gedeelde verantwoordelijkheid en omdat hierin geen onderscheid wordt gemaakt tussen geoorloofd en ongeoorloofd verzuim. In de [handreiking aanwezigheidsregistratie](#) is hier meer informatie over te vinden. Met de [checklist](#) aanwezigheidsbeleid kunnen scholen hun eigen beleid actualiseren.

In de [Praktijkaart Welbevinden](#) wordt een praktische handreiking geboden hoe als schoolteam een analyse te maken van de leerlingen in de klas / de school. Het schoolteam bepaalt zelf hoe ze deze analyse inricht, welke bestaande gegevens worden gebruikt en /of aanvullende acties hierop worden ingezet. Ons advies is vooral de aspecten 'aanwezigheid op school en tijdens online lessen' en '(ziekte-)verzuim' hierin mee te nemen zodat alle (dreigende) thuiszitters snel in beeld gebracht worden.

LEERLINGEN IN BEELD

Voorop staat dat alle leerlingen in beeld zijn, zoals zij die:

- tijdens de coronacrisis zijn uitgevallen door de scholen-sluitingen en daardoor thuiszitter zijn geworden;
- voor de coronacrisis al thuiszaten;
- met een leerplichtontheffing of niet meer staan ingeschreven op een school, hiervoor bestaat reeds contact met de leerplichtambtenaar;
- sinds de start van de coronacrisis niet naar school zijn gegaan. Bijvoorbeeld omdat hij/zij of gezinsleden in de risicogroep vallen. Specifiek voor deze groep werd een [handelingskader](#) opgesteld.

STAP 1

Leerlingen in
beeld brengen
en vasthouden

STAP 2: CONTACT MET LEERLINGEN EN OUDERS

De mentor is de eerste contactpersoon vanuit school voor de jongere en ouders. Hij/zij gaat ook met de leerling in gesprek over verzuim, welbevinden en mogelijk achterliggende oorzaken. Hij/zij neemt contact op met de ouders over het verzuim van hun kind en gaat het gesprek aan om te kijken wat nodig en steunend is om de schoolgang te bevorderen. De mentor denkt mee in mogelijke oplossingen. Daarbij werkt hij/zij samen met de zorgcoördinator/ondersteuningscoördinator als vertegenwoordiger van de zorgstructuur.

De leerling staat centraal in het omgaan met verzuim. De jongere écht horen en zien bij de schoolgang is belangrijk in het volgen van onderwijs. In veel situaties weten jongeren zelf wat hij/zij goed kan, wat de sterke kanten zijn en wat er nodig is om zijn/haar doel te bereiken. Maar ook hoe het komt dat er schoolverzuim ontstaan is. Immers de jongere is er zelf bij en vervult een grote rol in de stappen die gezet moeten worden bij 'wat wel kan' en bij wat hij/zij zelf kan en nodig heeft bij oppakken van het onderwijs op school, thuis of op een andere locatie.

Met elke leerling en de ouder(s) is er een gesprek. Samen bekijken ze wat de beste aanpak is. Daarbij gaat het niet alleen om de leerontwikkeling, maar ook om de sociaal-emotionele ontwikkeling en het welbevinden van het kind. Ouders kunnen dit gesprek voorbereiden met een [gesprekswijzer](#). Daar staan voorbeeldvragen in die ouders vooraf thuis met hun kind kunnen bespreken. Voor school is het belangrijk om ouders te betrekken bij het verzuimbeleid. Voor het primair en voortgezet onderwijs is een [handreiking](#) om de ouderbetrokkenheid bij verzuim te vergroten. De rol van ouders op het mbo verschilt met die van het voortgezet onderwijs. De [handreiking ouderbetrokkenheid en verzuim op het mbo](#) geeft tips om dit aan te pakken.

STAP 2

Contact met
leerlingen en
ouders

STAP 3: MET WIE WERK JE SAMEN RONDOM (DREIGEND) THUISZITTEN

Aan de meeste scholen zijn een jeugdarts, leerplichtambtenaar, een consulent van het samenwerkingsverband en een jeugdhulpverlener verbonden. Zij voeren taken uit in overleg met de zorgcoördinator van de school.

De zorgcoördinator stemt regelmatig met hen af over vragen die het welbevinden van leerlingen betreft en mogelijk van invloed zijn op de schoolgang. Hieronder valt ook verzuim. Deze functionarissen hebben elk een eigen expertise en verantwoordelijkheid die ondersteunend is in de aanpak van verzuim en bevorderen van schoolaanwezigheid. Zij kunnen bijdragen aan een analyse van achtergronden van verzuim en deze inbrengen in een door school georganiseerd multidisciplinair (MDO) overleg met ouders en leerling of dat direct met ouders en leerling bespreken. We lichten dat hier nader toe.

PROFESSIONALS IN HET MDO EN HUN ROL

Rol zorgcoördinator

De zorgcoördinator/oco draagt zorg voor de zorgstructuur van de school. Hij/zij is eerste aanspreekpunt voor de mentor en denkt mee indien in de aanpak van verzuim en (dreigend) thuiszitten ter ondersteuning van de mentor. De zorgcoördinator kan het contact namens de school met de leerling en ouders tijdelijk overnemen van de mentor. Hij betreft partners vanuit de zorgstructuur; jeugdarts, leerplicht, jeugdhulpverlener, als de situatie daarom vraagt. De zorgcoördinator houdt namens de school overzicht over alle afspraken en interventies rondom de leerling en ouders en ziet erop toe dat er een planmatige aanpak komt om de schoolgang weer (volledig) te hervatten.

Rol van het SWV

Het samenwerkingsverband (SWV) houdt bij welke (dreigende) thuiszitters er in de regio zijn en welke interventies zijn ingezet. Zij bespreekt periodiek de lijst thuiszittende leerlingen met de betrokken school. Zij ondersteunt scholen bij het inzetten van een interventies en het opstellen van een plan van aanpak. Het SWV biedt mogelijkheden om (extra) onderwijssteuning in te zetten, draagt bij aan het samenstellen van een ondewijszorgarrangement of ondersteunt bij een (tijdelijke) plaatsing in een bovenschoolse voorziening of bij het gespecialiseerd onderwijs, en biedt steun bij terugkeer naar school. Het SWV signaleert knelpunten in het aanbod en maakt deze bespreekbaar met scholen en gemeenten vanuit haar verantwoordelijkheid voor een dekend en passend onderwijsaanbod.

STAP 3

Met wie werk je samen rondom (dreigend) thuiszitten

STAP 3: MET WIE WERK JE SAMEN RONDOM (DREIGEND) THUISZITTEN

Rol leerplichtambtenaar/RMC

De leerplichtambtenaar is in eerste instantie adviserend naar scholen over de inrichting en uitvoering van het verzuimprotocol. De leerplichtambtenaar heeft een wettelijke taak bij het bespreekbaar maken van (een vermoeden van) ongeoorloofd wettig verzuim⁴ en handelt daarbij volgens de Methodische Aanpak Schoolverzuim (MAS)⁵. Zo sluit de leerplichtambtenaar aan bij een multidisciplinair overleg (hierna: MDO) wanneer er sprake is van ongeoorloofd verzuim of een vermoeden van ongeoorloofd verzuim op uitnodiging of in overleg met de school.

Rol jeugdarts

Iedere school heeft een jeugdgezond (hierna: JGZ) team. De jeugdverpleegkundige is het vaste aanspreekpunt op school als het gaat om ziekteverzuim. Ook kunnen scholen vragen over de ontwikkeling van leerlingen voorleggen. Op verzoek van de school kan de jeugdarts en -verpleegkundige geconsulteerd worden of sluit aan bij het MDO. De jeugdarts kan met instemming van ouders en leerling nader onderzoek doen en contact opnemen met behandelend artsen. De jeugdarts kan ook een re-integratieplan opstellen in afstemming met ouders en leerling of een verwijzing doen voor jeugd(gezondheids-)hulp. Op veel scholen wordt door de JGZ de M@zl-aanpak⁶ ingezet. Dit is een preventieve interventie gericht op het voorkomen van verzuim.

Rol jeugdhulp

Jeugdhulpverleners van de gemeente of wijkteam zijn aan de meeste scholen verbonden. Op verzoek van de scholen bieden zij consult en advies omtrent opgroei- en opvoedproblematiek en kunnen zij aansluiten bij een MDO. Rondom verzuim kunnen zij steunende gesprekken aanbieden aan de leerling en ouders, gezinsproblematiek in kaart brengen, motiveren voor hulp en waar nodig verwijzen naar gespecialiseerde vormen van jeugdhulp. Dit doen zij altijd met instemming van ouders en leerling. Indien hulpverleners vanuit de gespecialiseerde jeugdhulp betrokken zijn bij de leerling en/of gezin zullen zij met regelmaat afstemmen met school en/of aansluiten op een MDO.

⁴ Ingrado - Iedere jongere heeft recht op ontwikkeling

⁵ Methodische_Aanpak_Schoolverzuim_(MAS)_versie_april2020.pdf (ingrado.nl)

⁶ <https://www.ncj.nl/mazl/>

STAP 3

Met wie werk je samen rondom (dreigend) thuiszitten

STAP 4: HET INZETTEN VAN EEN INTERVENTIE / MAATWERK

Een zorgvuldige analyse gaat vooraf aan het met leerling en ouders kunnen bepalen van een passende interventie. Deze analyse brengt, in relatie tot verzuim, kenmerken van de leerling, de thuissituatie, school en van de buurt en vrijetijdsbesteding in beeld. Daarbij worden de risico- en beschermende factoren in beeld gebracht. Het bespreken hiervan samen met de leerling en ouders vormt de basis voor het opstellen van een plan van aanpak.

Het meewegen van achterliggende kenmerken van verzuim/thuizitten is belangrijk om de meest passende interventie in te kunnen zetten.

- In de [menukaart](#) vind je het door OCW opgestelde overzicht van effectieve interventies in de schoolomgeving.
- Vanuit het NPO worden diverse activiteiten georganiseerd voor alle leerlingen. Deze activiteiten, zoals sport, cultuur, extra huiswerkbegeleiding of een zomerschool kunnen voor (dreigende) thuiszitters een brugfunctie vervullen. Doe navraag op school of de gemeente.
- Tot nu toe is er nog maar beperkte kennis beschikbaar over effectieve jeugdhulp interventies in de specifieke aanpak van schoolverzuim en

thuiszitten. Hierdoor is de informatie die we kunnen geven nog beperkt. We zien dan ook dat het overgrote deel van interventies die in Nederland worden ingezet niet staan in de [databank Effectieve Jeugdinterventies](#). Doe wel eerst een check.

- In de databank zijn wel tal van interventies opgenomen die veelal vanuit jeugdhulp worden ingezet als een onderdeel in de aanpak van schoolverzuim en thuiszitten bijvoorbeeld rondom gedrag- en gezinsvragen.
- Hoe weet een school wat een goede interventie is? Het NJi ontwikkelde een [checklist](#) die daarbij behulpzaam kan zijn. De checklist gaat in op vragen als; is de doelgroep afgebakend, zijn de

doelen helder; is het programma methodisch beschreven; wordt de kwaliteit bewaakt? Jeugdhulp-programma's worden ingekocht door de gemeenten. Zij stellen kwaliteitseisen als voorwaarde bij de inkoop. Informeer bij de gemeente (inkoop/accounthouder) indien u twijfel heeft bij een bepaald programma.

- Interventies bij verzuim en thuiszitten zijn vaak gecombineerde interventies vanuit onderwijs en jeugdhulp. Kijk [hier](#) voor interventies bij verzuim en thuiszitten bij specifieke groepen zoals angst en depressie. U vindt daar ook een overzicht van effectieve interventies op basis van internationaal onderzoek.

STAP 4

Het inzetten van
een interventie /
maatwerk.

STAP 4: HET INZETTEN VAN EEN INTERVENTIE / MAATWERK

DE ROL VAN AF- STANDSONDERWIJS VOOR THUISZITTERS

Door corona heeft het afstandsonderwijs een sterke ontwikkeling doorgemaakt. De mogelijkheden om afstandsonderwijs in te kunnen zetten zijn enorm toegenomen.

Dit kan een uitkomst bieden voor leerlingen die niet fysiek aanwezig kunnen zijn op school.

Afstandsonderwijs kan een brugfunctie vervullen tussen thuis en school, tussen leerling en klasgenoten, en aangehaakt zijn op het onderwijsproces.

Stichting 'Zorgeloos naar school' ontwikkelde een [Routekaart voor](#)

[afstandsonderwijs](#) samen met ouders, leerlingen en leraren. De routekaart is gemaakt voor leerlingen met een chronische aandoening en hun ouders en leraren, maar kan voor een veel bredere groep leerlingen gebruikt worden die (tijdelijk) baat hebben bij afstandsonderwijs van primair onderwijs tot mbo.

De routekaart ondersteunt hen bij het gesprek over afstandsonderwijs door een checklist met vragen die helpt om de behoeften en mogelijkheden vanuit het perspectief van de leerling, de ouder en de leraar / school goed in kaart te brengen. Hierdoor ontstaat er een goede basis voor het gesprek.

Op veel scholen wordt door de jeugdgezondheidszorg de [M@zl-aanpak](#) ingezet een preventieve interventie gericht op het voorkomen van verzuim. [Meer Erkende interventies bij schoolverzuim.](#)

STAP 4

Het inzetten van
een interventie /
maatwerk.

STAP 5: WEER TERUG IN BEELD BRENGEN

Het ministerie vraagt expliciet aandacht voor de groep niet-ingeschreven jongeren met absoluut verzuim of vrijstellingen op grond van artikel 5 onder a.⁷

Jongeren die een vrijstelling hebben vallen buiten het toezichtskader van de leerplichtwet (zij hebben immers een vrijstelling) en buiten de verantwoordelijkheid van het samenwerkingsverband (er is immers beoordeeld dat zij niet naar school kunnen). Leerplicht weet wel wie die jongeren zijn, maar heeft formeel geen verantwoordelijkheid hierin. Dat laat onverlet dat leerplichtambtenaren wel contact kunnen leggen en eventueel kunnen doorverwijzen/ondersteunen. Bij jongeren waarbij sprake is van absoluut verzuim, ontbreekt het aan een schoolinschrijving. Hier hebben Leerplicht en SWV een gezamenlijke taak omdat in het merendeel van de gevallen deze jongeren gewoon naar school kunnen. Leerplichtambtenaren moeten onderzoek verrichten, ouders begeleiden

naar een inschrijving en scholen moeten binnen het samenwerkingsverband een passende school vinden.

Voor beide groepen geldt dat zij niet meer in beeld zijn bij het onderwijs en geen verantwoordelijk schoolbestuur of samenwerkingsverband hebben. Hierdoor komen de middelen, gerelateerd aan corona-achterstanden, niet bij deze groep terecht. Een deel van deze jongeren is echter wel leerbaar. De leerplichtambtenaren kan voor beide groepen wat betekenen. Het is de leerplichtambtenaar die, ondersteund door andere professionals, met (de ouders van) deze jongeren contact kan leggen en bespreekbaar kan maken welke mogelijkheden er zijn voor deelname aan het onderwijs

zoals de inzet van onderwijs op afstand. Het aanbieden van maatwerktrajecten van onderwijs en/of gezondheidszorg en/of jeugdhulp kan daarbij perspectief bieden.

In de totstandkoming van deze mogelijkheden heeft het samenwerkingsverband een belangrijke rol. Los van het NPO krijgen schoolbesturen in het voortgezet onderwijs middelen om in te zetten voor (langdurig) relatief en absoluut verzuim ([meer informatie](#)). Om te weten welke kinderen absoluut verzuimen kunnen de schoolbesturen de hulp van de leerplichtambtenaren goed gebruiken.

⁷ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z13912&-did=2021D29697

STAP 5
Weer terug in
beeld brengen

MEER INFORMATIE

INFORMATIE VOOR LEERLINGEN EN OUDERS

Betrokkenheid van ouders bij de schoolgang is belangrijk in het volgen van onderwijs. Ouders kunnen hun kind steunen in het naar school gaan of bij het volgen van onderwijs thuis of op een andere locatie. Wanneer er sprake is van veelvuldig verzuim of (dreigend) thuiszitten van hun zoon of dochter worden zij betrokken bij alle stappen. Ook kunnen ouders zelf het initiatief nemen om hierover afspraken te maken met school.

Thuiszitters die nog ingeschreven staan op een school kunnen voor het NPO terecht bij de school. Staat een kind niet meer ingeschreven (of heeft deze ontheffing) dan kan contact gezocht worden met de gemeente (leerplichtambtenaar, sociaal wijkteam) of samenwerkingsverband. Lukt dit niet? Neem dan contact op met Ouders & Onderwijs. Via e-mail: vraag@oudersenonderwijs.nl of telefonisch: 088-6050101.

LANDELIJKE ONDERSTEUNINGSPLANNEN

'Het Nationaal Programma Onderwijs' en het plan 'Herstel en Perspectief na corona' faciliteren onderwijs en gemeenten om te komen tot regionale afspraken in de aanpak van thuiszitters. Er zijn middelen beschikbaar om de schoolgang voor leerlingen die dreigen thuis komen te zitten of al thuiszitten te ondersteunen. We weten dat die ondersteuning vraagt om een integrale aanpak, zowel vanuit onderwijs als vanuit jeugdhulp. Dat vraagt dat regio's afspraken maken hoe zij die ondersteuning gaan organiseren. Er is een [Stappenplan over de corona-steunpaketten](#) ontwikkeld ter ondersteuning van de regio's om hierover tot afspraken te komen. De eerste stap is dat in beeld gebracht is om welke leerlingen het gaat en wat hun ondersteuningsbehoeften zijn.

MEER INFORMATIE

WAAR KUN JE MEER INFORMATIE VINDEN OF JE COLLEGA'S NAAR DOORVERWIJZEN?

Ouders

- Op de website van [Ouders&Onderwijs](#) vind je veel informatie, ook kun je hier advies aanvragen indien je niet in je regio bij school, leerplicht, wijkteam of samenwerkingsverband terecht kunt. Via e-mail: vraag@oudersenonderwijs.nl
- De [Onderwijsconsulenten](#) bieden ouders, scholen en samenwerkingsverbanden gratis begeleiding, bemiddeling en advies bij het vinden van geschikt onderwijs voor het kind/de jongere. Dit doet zij in die situaties waarin dat in de eigen regio niet lukt.
- Stichting 'Zorgeloos naar school' ontwikkelde een [Routekaart voor afstandsonderwijs](#) samen met ouders, leerlingen en leraren.

Jongeren

Op school kan de jongere contact opnemen met de mentor, zorgcoördinator of eventueel een vertrouwenspersoon. Buiten de school kunnen jongeren zich laten bijstaan door bijvoorbeeld iemand uit het eigen netwerk, een jongerenwerker of een medewerker van een wijkteam of jeugdhulporganisatie. Zij kunnen de jongere helpen om contact te leggen met school. In vrijwel alle gemeenten zijn jeugd- en jongerenwerkers actief die juist in situaties van schoolverzuim met de jongere mee kunnen kijken, helpen denken en doen. Informatie is bijvoorbeeld te vinden via: www.jongpit.nl, www.kindertelefoon.nl en www.laks.nl

Verhalen van jongeren

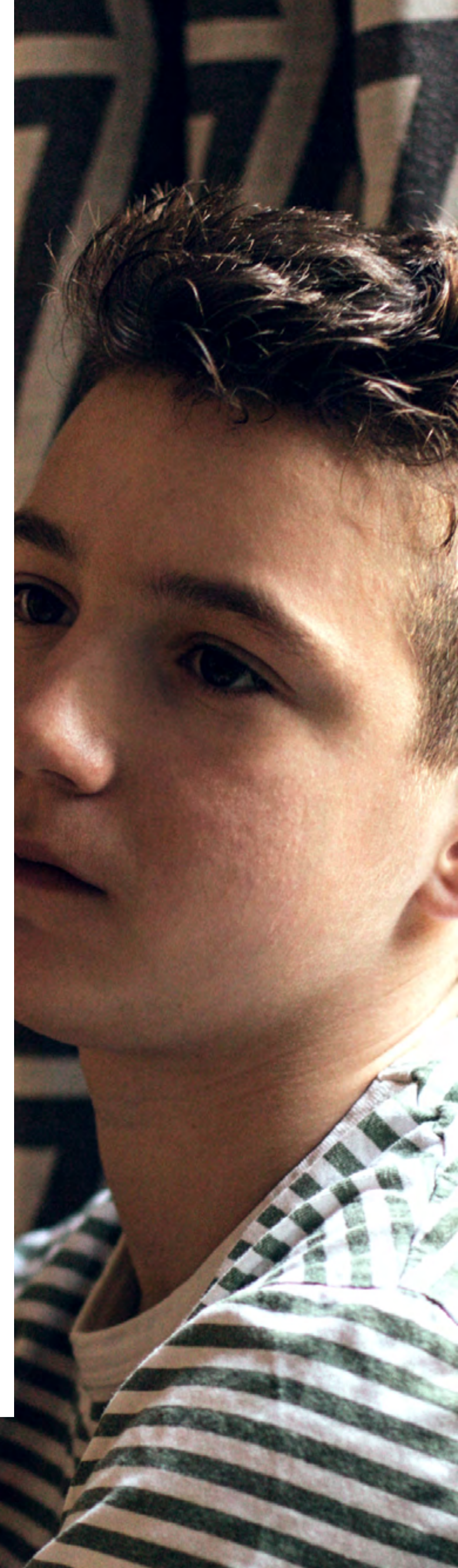
- [Publicatie-buiten-de-lijntjes](#)
- [Dit-ben-ik-Portretten-van-thuiszitters](#)

Gemeenten (leerplicht en RMC)

Ingrado is het kenniscentrum voor de bescherming van het recht op onderwijs en ontwikkeling voor jongeren. Op de [website van Ingrado](#) is een actueel aanbod van kennis en informatie over verzuim en uitval te vinden.

Samenwerking onderwijs en jeugdhulp

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) is een nationaal kenniscentrum over opgroeien. Op hun website vind je actuele kennis over de [samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp](#). En over voortijdig [schoolverlaten en verzuim](#).

MEER INFORMATIE

HANDIGE LINKS

- [Voorbeelden van aanpak schoolverzuim in E-magazine Present!](#)
- https://ingrado.nl/media/files/kennisbank/aanwezigheid_in_het_onderwijs/verzuim_18_min/praktijk_en_instrumenten/Handreiking%20onderwijs%20zorg%20mei%202021.pdf
- <https://www.nji.nl/nl/Databank/Effectieve-Jeugdinterventies/Veelgestelde-vragen-over-interventies-en-NPO>
- <https://www.nponderwijs.nl/po-en-vo/menukaart>
- <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/05/21/nadere-uitwerking-nationaal-programma-onderwijs>
- <https://www.nro.nl/onderzoeksprojecten/niet-thuisgeven>
- https://vng.nl/sites/default/files/2020-03/schoolverzuim-aanpakken-def_0.pdf
- [Webinar SPO over thuiszitten: voorbeelden thuiszittersaanpak Amsterdam en swv Almelo \(met o.a. presentatie Patricia Graczyk zelf\)](#)

VOORBEELDEN

Taskforce Alkmaar, Sanne Kruijer, Regionaal samenwerken voor thuiszitters in Alkmaar

Tijdens de tweede lockdown, eind 2020, merkte het Samenwerkingsverband VO Noord-Kennemerland dat scholen zich steeds meer zorgen gingen maken over hun leerlingen, met name over dreigend thuiszittende leerlingen. Door de eerder gestarte [M@zl methodiek](#), waren alle dreigend thuiszittende leerlingen goed in beeld en werd al snel duidelijk dat het aantal dreigde te verdubbelen.

Scholen vroegen zich af welk aanbod er voor deze leerlingen nog wél mogelijk was gedurende de lockdown, bijvoorbeeld op het gebied van sport, spel, preventie, GGZ et cetera. Vanuit deze vraag werd de [Taskforce](#) opgericht, bestaande uit vertegenwoordigers van de gemeenten, de GGD, J&G en swv in de regio Alkmaar. De taskforce werkt samen met partners op het gebied van onder andere onderwijsondersteuning, jongerenwerk, sport en cultuur en als dat nodig is, sluiten ook leerplicht en diverse zorgaanbieders aan. Het doel van de Taskforce is een actueel beeld krijgen van de vraagstukken van jongeren (waaronder dreigend thuiszittende jongeren) en hierover te adviseren vanuit hun kennis over alle ondersteuningsmogelijkheden in de regio. De eerste stap van de Taskforce was te reageren op de vraag van scholen en het aanbod voor leerlingen tijdens de lockdown in kaart te brengen. Daarnaast zorgen ze ervoor dat de ketenpartners op de hoogte zijn van elkaar en brengen ze elkaar in verbinding. Aankomende periode verwachten ze meer tijd te

hebben om met elkaar de vastgelopen casuïstiek aan te pakken. De hoop is dat ze hier mooie stappen op kunnen gaan zetten nu de samenwerking effectief, regionaal en domein overstijgend is ingezet.

DE TASKFORCE WERKT SAMEN MET PARTNERS OP HET GEBIED VAN ONDER ANDERE ONDERWIJS-ONDERSTEUNING, JONGERENWERK, SPORT EN CULTUUR

Belangrijkste tip voor de aanpak van thuiszitters van Sanne, beleidsadviseur voor het samenwerkingsverband, 'als je je als regio, gemeente en samenwerkingsverband gezamenlijk verantwoordelijk voelt voor de leerlingen, kan je snel reageren op vragen uit de praktijk en de mensen in de uitvoering concrete en domein overstijgende oplossingen bieden!'

VOORBEELDEN

De aanwezigheidsaanpak, Marije Brouwer SWV 23-01 VO, "Go slow to go fast"

Met een regionale visie werken een aantal VO-scholen in de regio Twente aan preventie en vroeg signalering van schoolverzuim door schoolaanwezigheid voor alle kinderen en jongeren te promoten. De VO-scholen nemen deel aan een zogenoemde Proeftuin Schoolaanwezigheid met het doel een compleet andere manier van werken aan te leren.

Er wordt gewerkt met het Response to Intervention Model (RTI) voor schoolaanwezigheid (Kearney & Graczyk, 2014). Dit model richt zich op het promoten van schoolaanwezigheid voor alle leerlingen, door de leerlingen op basis van hun aanwezigheid in te delen in verschillende lagen en wordt in de Verenigde Staten al op veel scholen gebruikt. Een speciaal opgezet schoolaanwezigheidsteam (SAT) maakt een analyse van de schoolaanwezigheid voor alle leerlingen. De leerlingen worden over de drie lagen van het model verdeeld, waarbij duidelijk wordt over welke individuele jongeren of bepaalde groepen leerlingen zorgen zijn. Per laag bedenkt het SAT welke interventie ze voor welke leerling of groep leerlingen in kunnen zetten en wordt de effectiviteit hiervan in de gaten gehouden. Zo kent de eerste laag vooral interventies die school-

aanwezigheid voor alle jongeren promoten en heb je het in de derde laag over interventies bij jongeren met meer chronisch en ernstig schoolverzuim.

Dr. Patricia Graczyk, als mede grondlegger van deze manier van werken, ondersteunt de deelnemende scholen actief met coaching en workshops over de inhoud van het model, het proces en het analyseren van de data. Om deze andere manier van denken en werken tot een succes te maken worden ook ketenpartners zoals JGZ en leerplicht bij de uitwerking van de regionale visie betrokken. Een dergelijke transitie heeft tijd nodig, of zoals Patricia zegt: "go slow to go fast".

Wil je meer weten over de aanwezigheidsaanpak? Mail dan met [Marije Brouwers](mailto:marije.brouwers@swv2301vo.nl).

DR. PATRICIA GRACZYK ONDERSTEUNT DE DEELNEMENDE SCHOLEN ACTIEF MET COACHING EN WORKSHOPS OVER DE INHOUD VAN HET MODEL, HET PROCES EN HET ANALYSEREN VAN DE DATA.

VOORBEELDEN

Rotterdam, 14 juni 2021, Merlijn Jacobs, senior beleidsadviseur PPO Rotterdam

De stad Rotterdam heeft de zaakjes t.a.v. thuiszitters goed op orde. Dat wil niet zeggen dat er weinig thuiszitters zijn. We hebben niet voor alle kinderen een snel passende oplossing. Het systeem dat er om heen is gebouwd, zoals bijvoorbeeld de Taskforce en doorzettingskracht worden goed benut. Dat staat buiten kijf dat we het zo doen, daar zijn gezamenlijk met alle partners afspraken over gemaakt en deze zijn in een convenant vastgelegd. De kern is dat alle schoolbesturen daaraan mee doen, gemeenten en een onafhankelijk voorzitter en zaak onderzoeker.

De onafhankelijk voorzitter is niet 'van de gemeente' (niet rechtstreeks verbonden), kan een neutrale en onafhankelijke rol vervullen. We hebben goede afspraken gemaakt voordat een casus bij de Taskforce komt.

Als de partners er in hun 'reguliere' mogelijkheden niet meer uitkomen dan wordt er opgeschaald naar de Taskforce. Elke drie weken vindt er overleg plaats om alle thuiszitters door te nemen. Ook stelt Leerplicht elke 3 weken de thuiszitterslijst vast en deze lijst behandelen we in de vergadering. Als samenwerkingsverbanden PO en VO wordt er gekeken naar: hebben we kinderen ook op de lijst staan? We komen er vaak achter dat we meer thuiszitters kennen dan

**HET WERK VINDT
PLAATS OP DE WERK-
VLOER, DAAR VOOR-
KOMEN OF ANDERS ZO
SNEL MOGELIJK EEN
OPLOSSING VINDEN.**

die op de leerplicht lijst staan. Dan checken we de beide lijsten met elkaar; hiermee is er gezamenlijk ca. 95% dekkingsgraad. Dat kost tijd om zoiets op te bouwen, de Taskforce bestaat al een tijdje. We wachten ook niet tot dat het overleg is, we communiceren ook tussentijds via ons gezamenlijke beveiligde systeem (privacy-proof). We hebben de kinderen in beeld die thuiszitten. We noteren ze vanaf dag één in ons systeem, ook de vierjarigen die thuis zitten. Die worden niet op de Taskforce besproken, maar we willen ze op tijd in beeld hebben. Het belangrijkste van het werk is dat het op de scholen plaatsvindt. Vanuit ons samenwerkingsverband zit er een schoolcontactpersoon op de school.

Het werk vindt plaats op de werkvloer, daar voorkomen of anders zo snel mogelijk een oplossing vinden. We evalueren met elkaar wat wel en niet werkt en geven elkaar eerlijke feedback.

Wat top is bij de Taskforce is dat de zaakonderzoeker en de voorzitter voor een doorbraak kunnen

VOORBEELDEN

Rotterdam, 14 juni 2021, Merlijn Jacobs, senior beleidsadviseur PPO Rotterdam (vervolg)

zorgen. Omdat zij er onafhankelijk naar kijken (zonder dossier), ze halen neutraal het verhaal bij ouders op en vragen naar wat de ouders zich wensen. Hoe reëel of irreëel deze ook zijn worden opties besproken.

Ouders krijgen hier een reactie op waarom het wel of niet kan. Samen met scholen wordt er oplossingsgericht gekeken. Er wordt gekeken naar wat een school bijv. nodig heeft om de leerling wel op te vangen, dat is maatwerk. Er is niet een standaard aan ondersteuningsaanbod, maar per situatie wordt er naar gekeken.

We willen dat de kans van slagen op de nieuwe school zo groot mogelijk is en dan kijken we wat er nodig is aan ondersteuning, voor bijv. de docent. Tot een jaar later wordt er gekeken hoe het gaat. De zaakonderzoeker is de casusregisseur. De school, jongere, ouders staat er niet alleen voor, de zaakonderzoeker neemt het op zich en gaat er weer mee aan de slag en kijkt wat er dan nodig samen met ouders, school, jongere en samenwerkingsverband.

Taskforce heeft op twee 'zaken' doorzettingskracht: op ouders: als er wel een plek beschikbaar is en ouders weigeren de plek. En richting schoolbesturen: er is wel plek maar de school weigert. Beide situaties komen praktisch niet voor. Het wordt door de vaardigheden van de zaakonderzoeker al 'afgevangen' zodat er geen doorzettingskracht toegepast hoeft te worden. Richting de zorg is het lastiger, daar is er geen doorzettingskracht vanuit de Taskforce.

De corona situatie heeft geen verandering in de werkwijze aangebracht, behalve dat overleggen digitaal plaatsvinden. Afstemming/het gesprek met ouders en jongere is per situatie bekeken en in overleg vastgesteld. Sinds een half jaar is er iemand vanuit het wijkteam aangesloten (namens alle wijkteams), er is geen doorbraakmogelijkheid voor.

Als Taskforce kunnen we ook geen doorbraak forceren op de wachtlijst voor het speciaal onderwijs. Eén van de sterke punten van de Taskforce is dat er een analist is

gekoppeld. Er zijn veel kwalitatieve gesprekken maar ook data-gestuurd. We kunnen nu cijfermatig laten zien welke categorieën toenemen. Deze feiten worden met iedereen besproken. Dat helpt om het juiste beleid te schrijven voor de Rotterdamse situatie.

**ER IS NIET EEN
STANDAARD AAN
ONDERSTEUNINGS-
AANBOD, MAAR PER
SITUATIE WORDT ER
NAAR GEKEKEN.**

VOORBEELDEN

Roermond, 18 juni 2021 Neeltje Cox, coördinator samenwerkingsverband VO/VSO Midden-Limburg

In ons samenwerkingsverband hebben we een actietafel waar diverse partijen zes keer per jaar bijeen komen. Het gaat om het onderwijs (PO/SO, V(S)O, MBO), gemeente, het CJG, BJZ, leerplicht en de RvdK (het is een hybride groep). We bespreken hier leerlingen die dreigen uit te vallen.

Er is een tafel die zich richt op terugkeer naar onderwijs en een tafel naar arbeid of dagbesteding (dan gaat het om het UWV, jobcoaches). Het gaat erom dat we samen zoeken naar een volgende stap. Doordat we dit al een aantal jaren samen doen, samen met een neutrale technisch voorzitter, kennen we elkaar, vinden we elkaar snel. We zien dat bepaalde casuïstiek die eerder tijdens de actietafel besproken zou worden niet meer op die tafel terecht omdat het al eerder met elkaar is opgepakt. Dat is een mooie ontwikkeling. Als we een paar keer soortgelijke situaties zien, kijken we met elkaar wat er nodig is: dan maken we gezamenlijk andere afspraken in de processen.

De actietafel hebben we in de corona-periode digitaal voortgezet. Uitdaging was hierin dat de jongeren wel op het netvlies bleven komen. We kennen elkaar en samen houden we de lijnen kort. De kracht van de actietafel is ook dat we elkaar daar treffen en juist ook sneller tot andere afspraken komen doordat we elkaar zien, ook spreken we elkaar aan daar waar het nodig is. Dat was een gemis

ALGEMENE TENDENS IS DAT WE SAMEN DOOR WILLEN GAAN OMDAT WE ECHT HET VERSCHIL KUNNEN MAKEN VOOR JONGEREN!

in de corona periode. Het is van belang dat we weer echt aan tafel komen te zitten met elkaar. We hebben geëvalueerd met elkaar en daar komen leer punten uit, daar gaan we mee aan de slag: dat is ons zelflerend vermogen. Algemene tendens is dat we samen door willen gaan omdat we echt het verschil kunnen maken voor jongeren!

COLOFON

© 2021 Nederlands Jeugdinstituut en Ingrado. In nauwe samenwerking met het landelijk thuiszittersoverleg.

Alle informatie uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden. Graag de bron vermelden.

Fotografie: iStock, EyeEm

Vormgeving: [Concreet geeft Vorm](#)

Redactie: Vincent Fafieanie (Nederlands Jeugdinstituut), Henrie Mastwijk (Ingrado)

